

*Ante thronum misit.
Heros,
Qui conscenderat solium
Illis gradibus,
Quibus
Conscenditur Cœlum,
Haud aliter gratularetur Deo,
Nisi
Desumpto
A Cœlestibus Coronatis exemplo.
Dum tamen
Sacrum aditurus Templum
Regio comitatu stipatus
Equitaret JOANNES,
Factum est,
Ut
Usquequaque opplerentur viæ;*

*Nemo siquidem fuit,
Qui
Regium visurus sessorem
Alacriter non exiret,
Certatim non accurreret.
Nec mirum;
Quandoquidem
Omnium compedes
Fregerat JOANNES.
Illum
Indicabant parvuli,
Ostendebant juvenes,
Mirabantur senes,
Celebrabant omnes;
Ipsaque tellus
Forsitan motibus exultaret,
Si mens foret,*

*Novoque à Domino
Stabilitatem non indueret.*

*Hisce plausibus
Gubernacula fluitantia recipiens,*

Statuit JOANNES

Omnibus se gratum exhibere;

Ususque

Severitate benignâ

Facentes sustulit,

Nutantes solidavit,

Separatos collegit;

Nec fuit

Qui,

Non manserit,

Aut supplicio domitus,

Aut pietate devictus,

Aut metu quietus.

*Regni Reparator
A Lusitanis appellatus,
Et ab Exteris notus,
Nomen accepit
Potius à Jure, quam à Sorte;
Eoque
Haud fas erit
Quemquam postea insigniri;
Etenim
Nostræ libertatis Assertor
Recuperatum à se regnum
Ita firmavit,
Ita munivit,
Ita solidavit,
Ut
Nullam posthac ruinam
Pertimescat,*

Quæ
Indigeat Reparatore.
Fuerint olim appellati
Pisones, Frugales;
Lelij, Sapientes;
Pij, Mettelli;

JOANNES

Unâ Reparatoris appellatione
Has omnes sibi vendicat,
Quæ plures complectitur.
Primos imperij annos
Affiduo labore confecit,
Nec
Illo territus umquam defecit;
Imò
Ut sol
Consistere non potest;

*Ita JOANNES
Continuis laboribus,
Et in se
Quodam orbe redeuntibus,
Impatiens erat quietis.
Innumera,
Quæ gessit bella
Solutus noverit,
Qui victorias numerabit;
Easque
Tanta celeritate comparatas,
Ut videatur
Milites
Palmarum aviditate convolasse,
Tantumque Regis auspiciis vicisse.
Prælium autem,
Quod appellant Montigij.*

*Ejus nomen
Numquam
Non reddet commendabile,
Cum enim
Lusitanus exercitus
Fuerit numero longé inferior,
Attamen evasit victor;
Erat siquidem virtute potior.
Hinc
Commune apud omnes
Invaluit effatum;
Victorias comparare,
Non numerum,
Sed JOANNIS auspicium;
Ducesque,
Proposito qualicumque prælio,
Certum sibi*

*Spondebant triumphum,
Non tam proprio fisci robore,
Quàm
Regis felicitate;
Quæ,
Numinis instar,
Videbatur
Hostes exanimare,
Clientibus animos ingerere.*

*At JOANNES,
Non sibi, sed Justitiæ,
Quæ
Pro illo certabat,
Triumphos vertebat,
Eâ ductus mente,
Quòd
In tam dispari contentione*

*Haud posset justior causa
Non superare.
Per triumphum pene
Lustrorum spatium
De recuperando
Pernambucano Statu
Adversus Hollandos certavit;
Quoadusque
Dejectos in fugam convertit;
Nullamque
Tot praeliis
Passus est jacturam;
Imò
Ab illis
Iteratam reportavit coronam.
Hæc cum omnibus enotescerent,
Vix opus erat*

*Milites obarmare ,
Regnumque ,
Et Regni confinia defendere ;
Namque
JOANNIS potestas ,
Belloque felicitas ,
Murus erat
Adeo fortis , & formidandus ,
Ut hostes
Non modò non oppugnare ,
Sed
Ne accedere quidem
Auderent .
Horum nonnulli
Se subdiderunt JOANNI ,
Rati
Gloriosius sibi fore*

*Sese impunè dedere,
Quàm mulctatos vendere.*

*Imò
Pretiosiori tunc libertate potituros,*

*Cùm
Lubenter illam offerrent.*

JOANNES verò,

*Qui
Quantumvis
Bello nutritus, et assuetus*

*Ita pacem amabat,
Ut pro eâ decertaret,*

*Pluris tamen fecit
Sponte deditos,*

*Quàm
Sanguinis pretio coemptos;
Erat siquidem*

*In præliis, ac victoriis
Potius
Indulgentiâ ductus
Quàm
Factantiâ elatus;
Utpote Cujus robur
Ejus tantùm pietati,
(Quin fuerit minus)
Visum est cedere
Utì inferius.
Neque tamen
Hac pietate adeo maximâ
Victa est
Quorundam perfidia,
Qua certè
Occisus foret,
Ni*

*Agnus tamquam occisus ,
Cujus
Solemne comitabatur triumphum ,
Vitam servaret ,
Insidias detegeret .
Extat eo loco
Regium Cœnobium
A Regina extructum ,
Corpus Christi dictum ,
Cui sacrum ;
Neque enim
Beneficium adeo memorabile
Rependeretur Servatori ,
Nisi
Regio monumento
Ad eum servandum ,
Eique*

*Assiduis laudibus
Grates persolvendum.*

*Posthac
Regni prosperitas
Cæpit indies adaugeri;
Ac si Sors ipsa
Unâ cum Regno
Tanti Principis
Subderetur dominio.*

*Effloruit non modò ut antea,
Sed*

*Gloriosius instaurata
Optimos fructus parturivit;
Visus est JOANNES
Et Regni Reparator,
Et Conditor;
Siquidem*

*Civitates & exornavit,
Et
Prope de integro restituit.
Innumeras penè arces,
Easque omnes inexpugnabiles,
Fussit excitari;
Ut suos,
Etiam se sublato,
Redderet securos.
Novas leges
Frangendis vitiis,
Et regendis moribus
Condidit;
Quasi Eum
Vitiosis
Pudèret clientibus imperare;
Et*

*Non nisi benemeritos
Vellet agnoscere.
Multos dies
Curia insumpsit,
Ut ei
Pristinam auctoritatem adderet;
Ductusque
Religione equitatis
Reorum causis interfuit,
Multisque
Quin Justitiam læserit,
Condonavit;
Oblatâ potiùs,
Quàm
Exoratâ benignitate.
Hac arte
Omnium sibi traxit affectus,*

*Omniumque
Benevolentiam consequutus,
Dicere solitus;
Id tantum timere,
Timeri.
Ut verò
Timori occasionem tolleret,
Nulla fuit
In audiendo difficultas,
Nulla
In respondendo mora;
Velutique Numen invocatum
Statim audiit,
Ac postulatis annuit.
Benemeritos ita muneravit,
Ut nemo fuerit,
Cujus*

*Spem, & expectationem
Non falleret;
Adeo liberaliter
Eos affecit!
Sæpe accidit,
Ut
Præstandi celeritate
Occuparet tempus optandi,
Nesciens
Sua commendare beneficia.
Maximis virtutibus præditos;
Et
Non ex copiâ sumptos,
Sed optatos
Provinciarum custodiæ,
Militaris rei summæ,
Consiliorumque arcanis*

Præfecit;
Sciebat enim,
Virtutem
Omnibus præferendam;
Utpote
Ad omnia Reipublicæ munia
Aptiorem.
Cùmque
Magna quidem
Ejus fuerint beneficia,
Fiebant utique majora,
Imò maxima;
Quippe quibus
Dignoscebantur benemeriti.
Civium constantiæ favit;
Magnitudinem sustulit;
Bonis præmia obtulit;

*Desides exacuit;
Inertes allexit;
Omnesque,
Quos non invenit bonos,
Esse coegit.
Erat quidem
Imperator dignitate;
Ast
Videbatur sodalis conversatione;
Neque enim ignorabat
Quam omnium interesset
Eum spectare,
Cernere, audire, frequentare.
Propterea
Cum nullum temporis spatium,
Momentum, aut punctum
Suis fuerit*

PORTUGALLIÆ REG. 153

*Hac benignitate sterile,
Nullum sibi
Fuit vacuum laude.
Clandestinas
Accusationes pertæsus
Haud admisit;
Assuetusque
Soli famæ credere,
Hanc,
(In quâ erat)
Sententiam dictitabat:
Nemo omnes,
Neminem omnes fefellere.
Maximus secreti cultor
Nulli
Arcana indicavit,
Aut propria, aut aliena,*

*Omniaque servare scivit,
Ceu nesciverit.
Laterones adeo à se arcuit,
Ut nullus
Ejus lateri hæserit;
Quasi omnibus
Æquè cor servaverit,
Omnibusque
Æquè pervium voluerit.
In hoc verò
Nemini non videbitur
Alexandro superior;
Non enim
Ephestionem habuit,
De quo
Asserere potuerit,
Quòd*

PORTUGALLIÆ REG. 155

Alter idem esset.

Eccur autem

*Alienæ libertatis Assertor
Regiam, ac propriam manciparet,*

Ut

Subditorum studiis inserviret?

Præsertim

Cùm

Optimè noverit

Nihil Imperatoribus decentius

Quàm

Sibimet ipsis subjacere;

Nihil dignius,

Quàm

Uni tantum rationi

Obtemperare.

Musices apprimè doctus,

*Non minùs delectabatur
Armorum strepitu,
Quàm
Vocum concentu,
Ut nullibi,
Nulloque modo
Non militaret Deo;
Et campo, & choro;
Et cùm bella cieret,
Et cùm pro victoriis
Grates persolveret.
Profectò
Musicam
Sublimiorem reddidit,
Cùm
Eam tractavit,
Temporaque, & spatia*

PORTUGALLIÆ REG. 157

Ejus studio impendit.

Qui

Concordes

Satagebat efficere voluntates,

Quidni etiam

Vel dissimiles voces

Revocaret ad harmoniam?

Non satis

Sibi visum est,

Ut

Sacra effunderetur in præconia,

Concentus geminare

Utique graviori voce,

Nempe sua;

Voluit etiam

Modulos sufficere,

Ut

*Omnium vocibus
Divinas laudes
Concineret.*

*Scilicet
Suum etiam Lusitania
Habuit Amphionem,*

*Qui
Sacratiori modo
Eam edificaret,
Cum*

*Non saxa,
Sed corda
Movêret;
Non muros, sed animos
Faceret*

*Ad Cælum attolli.
Virgini Deiparæ*

PORTUGALLIÆ REG. 159

Regni commisit Patronatum,
Post juratam
Conceptionis Puritatem;
Statuitque,
In Academiis
Neminem ad quemquam
Assumi gradum
Quin prius
Id Privilegium
Jurejuraverit defensurum.
Sciebat
Principem esse supra leges;
Voluitque
Legem hanc supra Se esse.
Profectò
Magnum fuit jurare;
Majus juratum defendere,

*Promittere , magnum ;
Exequi , majus ;
Religiosius siquidem est
Non pejerare ,
Quàm
Se juramento obstringere.
Fecit utique
Ut in Eo haberent successores
A quo discerent
Quid optimum facerent ;
Namque
Non opus est illis
Iter instruere ;
Sufficit ,
Instructum non deserere.
Hisce Religionis monumentis
Addidit alia*

*Temperantiæ mirabilia.
Abundantem rejecit sumptum,
Vix usurpando necessarium;
Et ita emendavit
Appetentes superfluum;
Quippe qui
Ad Principis (ut solet) modum
Sese libenter coecerunt.
Prandium
Sæpius capiebat statarium;
Idque
Ad humani tantum corporis
Necessitatem,
Gaudens
Castrensi cibo,
Ministro obvio,
Poculo fortuito.*

*Denique
Illud Ei præstitit Imperium;
Scilicet,
Ut certum haberemus,
Eum
Etiam sub Regibus aliis
Vixisse legibus suis;
Quibus,
Et pro suis,
Et pro nostris moribus
Debitorum reddimur;
Quandoquidem
Tanto sub Principe
Facta sunt omnia
Foris placita, & domi prospera.
Insuper
Tantum compos bonorum*

*Hausit sibi Lusitania
Ingentis spei fructum
Ex Liberis, quos genuit;
Vidit siquidem
Theodosium Brigantiae Ducem,
Brasiliarum Principem,
Qui
Longè amplius
Adimplevit spatium
Nominis splendore,
Quam
Dominiorum potestate;
Nulla siquidem
Terrarum pars fuit,
Quam
Ejus fama non pervaderet,
Quamque*

*Ejus jactura non premeret;
Neque enim
Tantum Principem
Ablatum non senserit,
Nisi solùm Cælum,
Quod,
Veluti Eum terris inviderit,
Sibi rapuit.
Vidit etiam Lusitania;
Vix tamen vidit
Annam;
Siquidem
Eadem illi dies fuit
Nativitatis, ac funeris.
Adeo breviter Cælum nata,
Ut tantùm ostenderetur
Cælo nata.*

PORTUGALLIÆ REG. 165

*Vidit item, & flevit Joannam
Ætatis flore succisam,*

Sed

Virtutum fructibus exornatam.

Vidit quoque Catharinam

Angliæ solio evectam,

Illudque sublimiùs evehentem.

Emmanuelem

Et natum, & vitâ functum,

Qui

Quasi erubesceret

Diu terram incolere,

Unâ die

Viator extitit,

Cæloque constitit.

Alphonsum successorem Patri,

Petrumque Alphonso.

*His etiam fas erit annumerare
 Mariam,
 Quæ
 Deo liberiùs inservitura
 Excalceatarum Monialium
 Cœnobium elegit Carmelitanum,
 Illudque
 Vivens reddidit illustrius,
 Mortua sacratius.
 Profectò
 Nulla proles
 Extitit JOANNI fœcundior;
 Hanc enim
 Cùm Deo desponderit,
 Factus est Deo affinior.
 Tandem
 Octavo idus Novembris*

PORTUGALLIÆ REG. 167

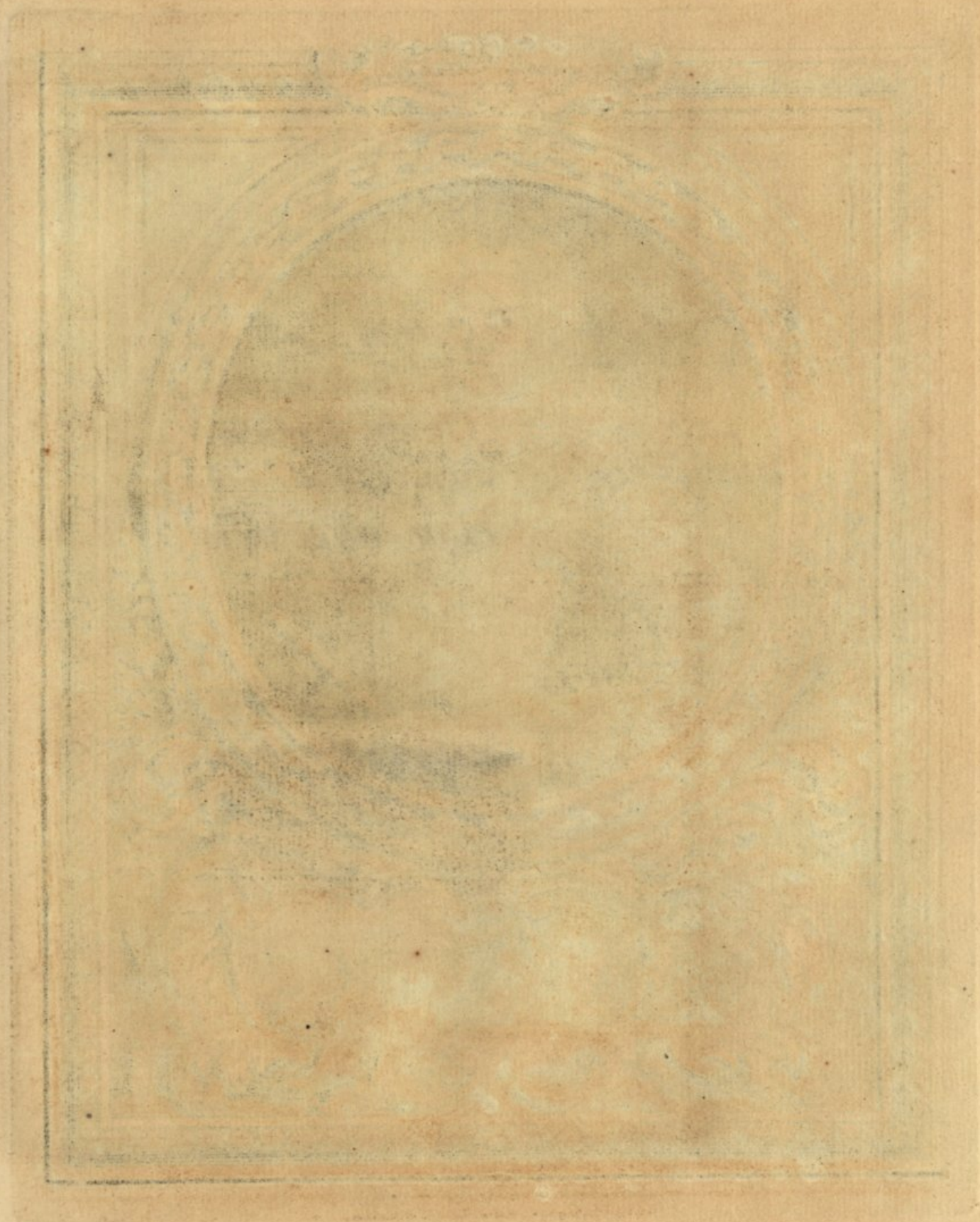
Anno
Millesimo sexcentesimo,
Quinquagesimo sexto,
Quo
Quadragesimum quintum
Supra medium enumerabat,
Ulyssipone occubuit.

Vita
Adeo gloriosa
Non ætate, sed æternitate
Erat pensanda.

Facet
Apud Canonicos Augustinianos,
Alibique
Facere non debuit
Vir Augustus.
Univerforum cordibus

*Erit infixus ;
In ore , in sermone ,
Ac totius Lusitaniæ
Erit in desiderio.
Unum demum
Ejus memoriam extinguet ,
Humani generis
Extinctio.*







G.F.L. Dibrie delinxiator et sculptor Regis in aetate 1745.



JOANNES V.
PORTUGALLIÆ REX.



JOANNES
*Lusitanorum Regum
Quintus nomine,*

JOAN. V.

Y

Primus

*Primus felicitate,
 Unicus magnificentiâ,
 Præteritum beavit seculum
 Vitæ exorsu,
 Præsens progressu,
 Futura recordatione.*

*Non naturæ, sed gratiæ;
 Non sorti, sed Providentiæ
 Debuit,*

*Quòd fuerit Princeps natus,
 Quin fuerit Primogenitus;*

Siquidem

Nasciturum

Præcessit Frater

Nativitate, & morte;

Forsitan,

Nequem majorem natu

Agnosceret JOANNES.

Petrum

De Nomine secundum,

Et Mariam Sophiam

Parentes habuit.

A Petro firmitatem,

A Sophia Sapientiam,

Ab utroque

Splendorem accepit.

Felix,

Quòd acceperit,

Felicior,

Quòd accipiens rependerit;

Felicissimus;

Quòd rependens,

Accepta superaverit.

In lucem prodituro

*Præbuit incunabula Ulyssipo,
Quæ
Ni ab eo magnitudinem haberet,
Tantum Incolam
Capere non posset.
Natalem
Contulit October;
Hincque
Meritò optima pars diceretur anni,
Cum protulerit
Optimum fructum autumnii.
A puero
Traxit mores
Alimento similes,
Candidos, non cruentos.
Vixque
Bonæ indolis flos apparuit,*

Statim
Virtutum germen erupit,
Non tumens tantum,
Sed
Fructibus maturum.
Pietatis opera
Calluit, quasi inventor,
Exercuit, quasi author;
Ea siquidem,
Quæ alios
Edocuit disciplina,
Ei
Videbatur induisse natura.
Omnibus scientiis instructus,
Factum est,
Ut omnes comprehenderit,
Quin compresserit;

*Adeo vastissimo
Pollebat ingenio!
Pubescentibus annis agrotavit,
Cumque Eo salus publica.
Forſitan
Oportuit Eum aegritudine probari,
Ut videretur mortalis;
Statimque
Sanitati restitui,
Ne viderentur immortales,
Qui,
Eo non ſoſpitate,
Vitam ducerent.
Kalendis Decembris
Juratus eſt Princeps.
Nihil
In Comitibus actum eſt egregius;*

*Magnum quippe foret
Fidem præstare;
Id verò
Visum est parùm;
Deque suis
Meruit JOANNES
Quod maximum possent,
Nempe
Fidem juramento obstringere.
Eo die,
Quo
Divino cruore rubescens
Christus vocatus est JESUS,
Regiâ Purpurâ indutus,
Fuit JOANNES
Rex inclamatus.
Liceat jam*

Matheſis cultoribus
 Sanguineo ſpectato cometâ
 Non perniciem,
 Sed
 Regnorum portendere felicitatem;
 Ab hoc enim ſanguine
 Regni noſtri felicitas
 (Veluti portenſa)
 Tunc incœpit,
 Ac hucusque exiſtit.
 Adhuc puer
 Conſcendit ſolium;
 Jam enim
 Ita erat factus ad Regnum,
 Ut ultra
 Illi à Cœlo non fuerit differendum.
 Quasi

Lucerna accensa

Super candelabrum

Factus est notior,

Cùm non posset

Fieri dignior.

Illicò

Spem posteritatis ne distulerit,

Omniumque votis

Ne restiterit,

Sponsam deligere statuit.

Toto circum lustrato Orbe,

Mariannam Austriacam vidit,

Quâ

Majorem non inuenit,

Ac,

Ut Sibi parem

Despondit.

*Sæviebat tunc temporis
Mars cruentus;
Diuque dimicatum fuerat
Cum Gallis, ac Hispanis,
Non sine
Lusitanorum victoriis
Potius virtuti,
Quàm numero debitis,
Cum tamen
Novo JOANNIS regimini
Videretur Sors
Addi consors,
Belloque auxiliaris,
Noluit hostis
Adversarium sustinere,
Quem desperabat
Posse vincere;*

*Cæpitque de Pace agere.
Annuit exoratus JOANNES,
Hostiumque sanguini pepercit,
Dum bello abstinuit;
Ni mavis,
Quod
Nocentius bellum intulerit,
Cum
Suorum manibus cadere
Non permiserit.
Exin,
Ceu aureum fluxisset seculum,
Ausus est nemo
Regnum adoriri,
Quin potius à cunctis
Visum est adorari.
Scilicet*

*JOANNIS reverentia,
Ejusque virtutis observantia
Hostes coercuit
Ne
Irruptioni occasionem dederint,
Nec admiserint.*

*Profectò
Hæc est maxima victoria,
Non militum sanguine,
Sed Regis veneratione
Comparata;
Non clientum discrimine,
Sed tranquillitate
Obtenta;
Eaque,
Non una tantùm,
Sed quotidie repetita,*

*Et pene aeterna,
 Siquidem non interrupta.
 Bellicis solutus curis,
 Regni consuluit incrementis.
 Sciebat,
 Fortunam suam
 Nihil habere majus,
 Quàm ut posset,
 Suamque naturam nihil melius,
 Quàm ut vellet
 Suos extollere;
 Idcirco
 Vix Jani Templum clausit,
 Templum Apollinis aperuit,
 Et,
 Ne Armatae Paladi
 Togata cederet,*

*Ad excolendam juventutem
Condedit Seminaria,
Ad promovenda studia
Dilargitus est præmia,
Ut
Ejus canendis laudibus
Imbuerentur ingenia,
Suisque stipendiis
Cresceret Sapientia.
In dies majora meditatus
Regiam instituit Academiam,
Cujus
Non tantum factus est Author,
Sed etiam Protector.
Ne
Splendorem amiserit,
Quem nata accepit,*

*Æquum erat ,
Ut ab Eo haberet conservari ,
A quo habuit fieri ;
Ab Eo protegi ,
A quo erigi .
Quinquagenos designavit socios ,
Quibus
Et sacra , & profana Regni
Destribuerentur conscribenda .
Profectò
Tanto à Principe designari
Sufficeret ,
Ut eos aptiores redderet ,
Ni forent .
Sciebat JOANNES
Perinde esse carere fastis ,
Ac factis ;*

Fecitque
Ut opera pene abolita
Viderentur instaurata;
Armis gesta
Calamis recensita;
Ne deesset Heroum brachiis,
Scriptorum manus.

Revixere
Qui perierant apud immemores
Et litteris, & armis illustriores,
Dum JOANNES
Eorum facta commendari præcepit;
Eisque lux reddita
Nunquam defutura.

Revixit
Lusitanum Imperium
Sue originis oblitum,

*Ceu nunquam natum,
Dum suos legit natales,
Jam magnitudini,
Qua nunc tollitur,
Aptiores.
Ipsi quoque
Scriptores Regij,
Si non reviviscunt,
Meliozem tamen lucem hauriunt
Quoties
Intra Palatinæ Domûs valvas
Admissi
JOANNEM aspiciunt,
Qui
Eos præsentia urget,
Majestate flammât,
Dignatione beat.*

*Numquam tamen
Intuentium oculos satis explet;
Quippe quem desideres,
Etiam dum videas.
Verus Sapientiæ cultor
Haud posset non promovere
Dei cultum.
Sciebat utique,
Quòd
Omnis Sapiencia
A Domino Deo est;
Eumque, à quo eam accepit,
Et venerari scivit,
Et edocuit;
Dum
In Eucharistia invisibilem,
Tamquam videns adorans,*

*In Eumque
Tamquam cæcus credens,
Annum triumphum decrevit
Nullibi parem,
Quamvis
Regiæ pietati imparem,
Unoque Deo minorem.
Eidem absconditæ Majestati
Laurisalense Cænobium condidit,
Monialibusque
Redditus consignavit,
Ut
Temporalibus curis vacuæ
Assiduis Dei laudibus vacarent.
Parùm sibi visum est
Virtutem colere;
Voluit etiam*

*Fovere, ut cresceret;
Alere, ut subsisteret.
Virgini Dei Parenti,
Divoque Antonio
Templum, ac Cœnobium posuit
Mafræ extractum,
Cui
Æquale nullus;
Majus,
Solutus posset JOANNES;
Utpote cujus
Pietas, & potestas
Nullos patiuntur limites.
In eo construendo
Tantum adhibuit magnitudinis,
Quantum in perficiendo
Celeritatis;*

Factumque est,

Ut

Non lentè,

Sed

Brevi, ac luculentè

Monumentum

Expleverit' æternum.

Nempe

Adeo sunt stupenda

Operosæ religionis miracula!

Profectò

Cælo tenus

JOANNIS pietas provehitur;

Siquidem

Ad omnes Cælites extenditur;

Quibus

Templa sacrat,

*Aras ornat,
Donaria confert,
Veneratur simulacra;
Eaque
Reddit utique Sanctiora,
Et cultu, & exemplo.
Nec mirum,
Quòd
Cælestium curæ
Totum Se credat,
Qui,
Non nisi Cælo genitus
Creditor.
Illi
Officiosior exhibendus,
Cùm
Integrum Orbem*

*Non posset ,
Ulyssiponem divisit ,
Ut eam*

Bis sacraverit.

Sedem Patriarchalem erexit ,

*Eamque erectionem ,
Quo Summus Pontifex
Habuerit in pretio ,
Annulo Aureo ostendit ,
Quo signavit.*

Thomam Primum

(Cardinalem modò) Patriarcham

Ei præfecit

Hic

Ille Thomas est Primus ,

Nulli secundus ,

Cujus

Lamecensi, ac Portuensi
Infulis insigniti,
Sacroque murice
Rubescentis
Sola Tiara superest meritis,
Quæ
Non super est merita.
Insuper
Regni Illustriores,
Sanguine, ac dignitate
Alios Principales,
Præsules alios;
Alios Canonicos;
Itemque Beneficiarios
Constituit,
A quibus laudari fecit
A solis ortu usque ad occasum

Laudabile Nomen Domini.

*Non diu post
Civitatem à Se divisam*

Iterum fecit unam,

Ut

Quam Deo

Sacraverat duplicem,

Denuo sisteret

Singularem.

Haud absimili pietate

Episcopatum Paraensem

Instituit,

Complures Sedes Episcopales

Exornavit,

Complures dirutas

Refecit;

Ministros quoque Ecclesiasticos

*Plurimum auxit.
Nulla denique
Fuit tellus
Etiam longè sita,
Ejus ditioni subdita,
Quam non curaverit
Laudabiliter regere,
Salubriter pascere;
Bonisque moribus imbuere.
Profectò
Nemini plus debet Ecclesia,
Quàm JOANNI;
Totum siquidem sese illi donat,
Largitionibus effusum,
Affectu integrum;
Observantiâ multiplicatum;
Famulatu subditum;*

PORTUGALLIÆ REG. 195

*Reverentiâ Filium;
Zelo Patronum.*

*Has vices
Et visus est agere, & explere,
Cùm*

*Turcarum potentia
Ecclesiam ausa est adoriri;*

*Tunc enim JOANNES
Classem jussit adornari,*

*Quam
Clementi Undecimo*

Sedis Romanae Præsidi Summo,

Semel & iterum

Suppetias misit,

Adeo felici eventu,

Ut

Idem fuerit suos mittere,

Ac
Victores constituere.
Cæsare utique major;
Quippe qui
Venit, vidit, & vicit;
At JOANNES
Vicit, quin viderit, aut venerit,
Quasi
Numinis instar,
Quin solio abscederet,
Suos inflammaret,
Eorumque manibus
Hostes dejiceret.
Nemo equidem Eum non fatebitur
Verum Ecclesiæ Patronum,
Imò & Præsidium,
Cùm utrumque

*Romana Fides adstruxerit,
Ac
Autographâ Epistola ostentaverit.
A' Sacris
Ad Civilia intentus
Novit utraque simul providere,
Quin videretur confundere;
Imò
Ut Sacra
Altera manus protegeret,
Et Civilia
Altera perageret;
Maximas pecunias insumpsit
Itineribus publicis reficiendis,
Fecitque
Ut essent prava in directa,
Et aspera in vias planas,*

*Ne sui
Ambularent vias difficiles.
Eâ parte,
Qua Tagus
Vorticosis gurgitibus interfluit,
Et
Arenosis ambagibus intercluditur,
Fecit JOANNES,
Ut in lenem prodiret amnem.
Scilicet
Ferocioris Elementi
Vis indomita
Tanto impetu librata,
Tantâque mole evecta,
Uni
Visa est cedere JOANNI,
Seu*

Tanti Principis potentiâ devicta ,

Seu

Ejus celsitudini

Profundè inclinata.

Fecerit olim

Xerxes in profundum

Pedicas aureas ,

Ut Neptunum alligaret ,

Qui fluctibus ferociret.

JOANNES

Sublimiori usus consilio ,

Noluit eum alligare ;

Sed

Iter sternere ,

Ut

Liberiùs excurreret.

Hinc verò

*Potissimo Eum jure
Dominum maris appellaverim,
Quòd
Non libertatem coercuerit,
Sed
Concesserit.
E' Tago rediens
Novos amnes,
Resideſque aquas
A' longè conductas
Aridis Civitatis visceribus
Infundere curavit,
Deditque
In deserto aquas,
Flumina in invio,
Ut daret potum populo ſuo.
Quot tamen ad aquas conducendas*

Arcus extruxit,
Tot sibi
De siccitate superatâ victori
Triumphales arcus erexit;
Ipsæque limphæ;
(Habent siquidem,
Qua plaudant linguam,)
Dum fluent, plaudent
De rusticanis
Urbanas facienti;
Ipsique
Quotquot
Earum latices potaverint,
Earum etiam perennitate bibent,
Quo grates modo persolvent;
Neque enim
Aliter evaderent

*Tanto beneficio conformes ,
Ni fuerint perennes.*

*Operibus
Et factu difficillimis ,
Et usu sempiternis*

*Intra ,
Et extra Civitatem peractis ,
Fecit*

*Frugibus uberem ,
Pastionum numero lætam ,
Rivis metallorum fluentem ,*

*Porticibus accinctam ,
Circuitu immensam ,*

Tantoque Domino ,

Si non parem ,

Aptiorem.

Hinc

*Facile est conjicere ,
 Quo
 Civium flagret amore,
 Qui
 Eorum utilitatibus
 Adeo sedulus indulget;
 Idque dixisse sufficiat,
 Scilicet;
 Ulyssipone contagio oppressâ,
 Haud cogi potuit,
 Ut eam desereret,
 Ne
 Ægrotantium curæ deficeret;
 Factumque est,
 Ut
 Largissimo effuso thesauro
 Suis salutem emeret,*

*Præsentia
Vitam redimeret.
Namque,
Eum
Ceu veneraretur tabes,
Non diu fuit,
Quin populo parceret,
Et
A Civitate abscederet.
Æquè
Suorum consulens utilitati,
Ac valetudini,
Pauperes ditavit,
Despectos sustulit,
Benemeritos præmiis affecit,
Et
Quasi novum,*

*Felicissimumque Astrum
Illis enatum,
Omnium fortunas evexit.
Aureas monetas fecit excudi
Regiâque Imagine insigniri,
Ut nullus fuerit,
Cujus utilitatibus non adfuerit.
Regni
Speculatus commoda, & proventum,
Et specula, & vitrum
Confici decrevit,
Vitriariosque conductos accivit,
Qui
Ministrato spiritu
Utrumque efformarent,
Ut suis
Hæc ministratio spiritûs*

Esset in gloria,

Dum

*Fragilitatem è vitro noverint,
Maculas ad specula terferint.*

Armorum genus omne

Ut ad manus haberet,

Fussit fabrefacere;

Neque enim voluit tantùm

Militiæ arma movere,

Sed

Domi conficere, & asservare.

Et locum destinavit,

Et sæpe interfuit

Pulveri pyrio conficiundo,

Ut vim adderet,

Calorem incuteret,

Splendorem sufficeret.

*Mirabile findendis lignis
Condedit Artefactum
Aere impellente
Volvendum,
Ut suis inservitura
Ipsa etiam cogeret Elementa.
Navale construendis navibus,
Arsque
Constructis in mare detrudendis ,
JOANNIS sollicitudini
Opus est debitum.
Scilicet ,
Quæ quondam nautarum turbâ,
Ac
Troclearum machinâ
Vix movebantur ,
Nunc JOANNIS nutui*

*Raptim auscultantes
In mare defiliunt,
Quasi
Et rudiores trunci
Tanti Principis numen advertant,
Eique obtemperaturi
Sponte accurrant.
Sericam Textrinam
Extrui permisit,
Ne,
Eo sub Rege,
Ullo Regnum deficeret ornatu.
Papyraceam Fabricam
Omnium votis
Jampridem exoptatam,
Et fecit introduci,
Et stabiliri;*

*Meritòque,
 Ejus siquidem
 Conscribendis actis
 Quotquot erant,
 Non sufficerent.
 Hæc omnia
 Non
 Diurnâ temporis intercapedine,
 Sed
 Festinâ
 Confecit celeritate;
 Etenim
 Addidit tempori,
 Quod suo detraxit otio.
 Usque adeo
 Somno, epulis, venatione,
 Choreisque fraudatus;*

*Rebus, commodisque publicis
Omne tempus impendit;
Miroque modo
Præteritum revocat,
Præsens sistit,
Futurum prævenit.*

Profectò

JOANNIS

*Labor hic indefessus,
Ardor continuus,
Non humanum,*

Sed

*Pene Divinum simulat;
Sua enim
Cum sint omnibus intervalla,
Et terra
Cesset novalibus,*